

Tiesībsargs akcentē pašvaldību lomu

Tiesībsargs atgādina, ka Latvijas un starptautiskās tiesību normas paredz - cilvēku ar invaliditāti tiesību ievērošana un nodrošināšana nav pašvaldību izvēles iespēja, bet gan pienākums.

Tiesībsargs šajās dienās visām Latvijas pašvaldībām nosūtījis aicinājumu, atgādinot par pienākumu nodrošināt cilvēku ar invaliditāti tiesības. Tiesībsargs ir saņēmis satraucošu informāciju no Invalīdu un viņu draugu apvienības "Apeirons" par vairāku pašvaldību neieinteresētību, birokrātisku un formālu attieksmi sadarbībai, lai nodrošinātu iedzīvotājiem ar invaliditāti pieejamību, piemēram, iespējai iekļūt vai iz-

klūt no mājokļa. Tiesībsargs aicina pašvaldības novērst birokrātisku un formālu attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti.

Tiesībsargs Juris Jansons norāda, ka ir pašvaldības, kurās tiek nodrošināta tikai daļa līdzekļu, kas nepieciešami, lai pakalpojums būtu sasniedzams, un tikai tad, kad cilvēks pats jau ir veicis vajadzīgās darbības, lai uzstādītu pacelēju. Ir pašvaldības, kurās nav skaidras informācijas, kur vērsties un kādus dokumentus ie-

sniegt, lai varētu nodrošināt pieejamību mājoklim, arī pašvaldību darbinieki atsevišķos gadījumos nezina, kā īstenot pakalpojumu, kas ir noteikts pašvaldību saistošajos noteikumos: "Līdz ar to ir cilvēki ar funkcionāliem traucējumiem, kas ir vienkārši padevušies, saskaroties ar birokrātiskiem šķēršļiem un pašvaldību formālu attieksmi."

"Druva" jau rakstīja, ka Cēsu novada pašvaldībā tieši šajā gadā paredzēts atbalsts mājokļa

pielāgošanai, cilvēki šim atbalstam jau piesakās. Tāpat Sociālais dienests ticies ar labdarības maratona "Dod pieci" īstenotājiem, jo maratona tika ziedoti līdzekļi, lai nodrošinātu vides pieejamību cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, tādējādi cilvēkiem, kas maratona pieteicās nepieciešamajam atbalstam, pusi atbalsta sniegs "Dod pieci", pusi - pašvaldība. □

Laukos cilvēki ir neziņā

Iepazīstoties ar "Druvā" publicēto informāciju par Sociālā dienesta budžetu, laikrakstu saņemšana, kura nevēlējas atklāt savu vārdu, daloties redzējumā, ka šobrīd situācija laukos ir neapskaužama.

Viņa norāda uz vairākiem aspektiem, kas traucē saņemt pakalpojumu vai vispār uzzināt par iespējamiem pakalpojumiem - līdz ar administratīvi teritoriālo reformu mainās darbinieki, kas apkalpo noteikto pagastu, saņemot speciālistu, kas līdz šim sniedzis pakalpojumu, ir atbilde, ka vairs to nedara. Dīemžēl ne vienmēr arī novada apvienību pārvaldēs zina, pie kā iedzīvotājam

vērsties: "Ir februāra beigas, bet joprojām nav saņemta detalizēta informācija par jaunajiem speciālistiem, kur un kad viņi pieņem, kā viņus var sazināt, tāpēc, piemēram, par jauno atbalstu mājokļa pielāgošanai cilvēkam ar kustību traucējumiem arī nav iespējams noskaidrot, vai tas būtu saņemams konkrētajā situācijā. Viss ir izmainījies, bet iedzīvotāji ir neziņā, satraukti, izsisti no slīdēm. Visbiežāk laukos vecajiem cilvēkiem ir podziņu telefoni, informāciju viņi iegūst no pašvaldības izdevuma, bet tas joprojām nav saņemts."

Tāpat seniori satrauc jautājums, vai, ja cilvēks vērsas pie speciālistiem klātienē, visas pašvaldības ēkas ir pielāgotas cilvēkiem ar kustību traucējumiem, vai pamanāmi ir izvietota informācija, kā ēkā var iekļūt cilvēks ar īpašām vajadzībām.

Lauku iedzīvotāja teic, ka laukos visbiežāk cits citam pa-

līdz kaimiņi, bet šobrīd arī nesot vairs kā agrāk, kad cits citu zināja, tagad ne vienmēr kaimiņš kaimiņu pazīst. Seniore norāda arī uz nebūšanām ceļu tīrīšanā. Savukārt, ja ceļi nav iztīrīti, pie seniora netiek pat pastnieks, kuram jāatnes pensija, arī ārstam grūti nokļūt mājās vizītē. Sieviete arī norāda, ka visgrūtāk ir tieši tiem cilvēkiem, kuri paši sevi nevar aprūpēt. Tuvinieki vēlas nodrošināt iespēju senioram dzīvot savā vidē, mājās, nevis nogādāt pansionātā, bet atbalsts šādā situācijā ir ļoti, ļoti niecīgs: "Ļoti svarīgi būtu situācijās, kad tuvinieks pats aprūpē senioru, lai ir kāds speciālists, kas apmāca, kā to vislabāk un pareizāk izdarīt - kā novannot, kā izcilāt." Sarunas noslēgumā seniore skumji norāda: "Ir daudz neatbilstošu jautājumu. Un diemžēl bieži vien pat nav, kam jautāt." □

Sociālo pakalpojumu saņemšanas izaicinājumi

Vērtējot iespējas saņemt sociālos pakalpojumus dažādās novada vietās, jo īpaši laukos, Cēsu novada pašvaldības Sociālā dienesta vadītājs Ainārs Judeiks atzīst, ka tas ir izaicinājums, kas skar novadu ar tik plašu teritoriju kā Cēsu novads: "Laukos cilvēki dzīvo izklīdētāk, tālāk cits no cita, turklāt arī mazākam skaitam iedzīvotāju konkrētais pakalpojums ir nepieciešams, tāpēc laukos vēl svarīgāk nekā pilsētā ir loģistika, transporta pieejamība un ir jāatrod atbilstoši risinājumi, kā pakalpojumu nodrošināt."

Ainārs Judeiks arī atgādina, ka, tāpat kā jebkurā nozarē, arī sociālo pakalpojumu saņemšanā ietekme ir gan cilvēku motivācijai un vēlmei pakalpojumu saņemt, gan esošo ceļu stāvoklis, kas ir svarīgi, lai cilvēks varētu nokļūt līdz pakalpojumam vai pakalpojuma sniedzējam līdz klientam: "Novadā diezgan liels ceļu īpatsvars ir grants segums. Apstākļos, kādi ir šobrīd, kad lauku ceļi ir slideni, pakalpojumu sniegt grūtības ir gan sabiedriskajam transportam, gan pastniekiem, gan likumsakarīgi arī sociālajiem darbiniekiem."

Domājot par cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, tādiem, kuriem ir grūtības pārvietoties, Ainārs Judeiks skaidro, ka Sociālais dienests nodrošina variantu: ja ie-

dzīvotājam pašam nav iespēju, piemēram, aizkļūt pie ārsta, palīdzību var sniegt: "Ja tas ir vienreizējs pasākums, to varam izdarīt. Regulāri, piemēram, reizi nedēļā to patlaban būtu grūti izdarīt. Cēsīs un Priekuļos ir busiņš, kas piemērots cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, lai var iecelt ar visu ratiņkrēslu, ar to regulāri uz skolu ved bērnus, kuriem ir kustību traucējumi. Dienestam ir divi transporta vadītāji - Līgatnē un Vecpiebalgā -, un katram ir dienesta auto. Viņi, ja nepieciešams, ved cilvēkus uz slimnīcu vai uz pansionātu. Mēs kā Sociālais dienests priecātos, ja būtu arī kāds transporta nodrošinātājs - privāts vai firma -, jo ar esošajiem resursiem nepietiek, lai fiziski izbraukātu visu novadu. Tāpēc ceram, ka nākotnē par saprātīgu cenu būs tāds transporta pakalpojuma sniedzējs. Protams, tad nepieciešams nodrošināt, ka nedēļā ir noteikts skaits cilvēku, kas ir jāved, lai pakalpojuma sniedzējs ir tajā ieinteresēts. Bet, lai risinātu aktuālus jautājumus, esam runājuši ar biedrību "Labāka rītdiena", ka kādreiz varam izmantot viņu transportu, tāpat akūtos gadījumos atbalstu sniedz arī Cēsu klīniķi, ja ir brīvs transports."

Šogad liels pakalpojumu klāsts būs pieejams Latvijas mērogā unikālajā atbalsta centrā "Pērle", kas izvietots nevis pielāgotā, kā tas ir citviet Latvijā, bet jaunā un mūsdienīgā ēkā. Sākotnēji gan pakalpojumi ir tiem cilvēkiem, kuri tika izvērtēti Vidzemes plānošanas reģiona īstenotajā deinstitutionalizācijas projektā, un šis nosacījums ir spēkā līdz 2023. gada 31. oktobrim, bet pēc tam tie būs pieejami arī plašākam cilvēku lokam no visa novada: "Protams, tas nenozīmē, ka visiem ir vajadzīgs tieši "Pērles" pakalpojums, saņemot psihologa vai vēl kādu citu pakalpojumu iespējams arī citviet, tur, kur klienti izvēlas. Tas ir vēl viens variants, kā pakalpojums kļūst pieejamāks iedzīvotājam."

Ainārs Judeiks skaidro, ka laba sadarbība izveidojusies ar biedrību "Brīnummāja", kas nodrošina arī sociālās rehabilitācijas pakalpojumus. Viņiem ir pārvietojams metodiskais kabinets, savus pakalpojumus viņi jau snieguši Priekuļos un Liepā. Ar šādu mobilo kabinetu pagastā varētu uzturēties mēnesi vai divus, maksimāli aptverot vietējās vajadzības: "Pēc šāda principa varētu strādāt arī ar citiem pamatpakalpojumu sniedzējiem, piemēram, psihologu. Ne vienmēr cilvēki pakalpojumu izmanto, bet daļa, zinot, ka pakalpojums pie viņa uz vietas ir ierobežotu laiku, varētu būt motivētāki to darīt." □

Deputātu viedoklis atšķirīgs

Pieņemot Cēsu novada budžetu 2022.gadam un vērtējot sociālo pakalpojumu pieejamību, deputātiem bija atšķirīgs redzējums.

Deputāte Elīna Stapulone novērtēja, ka ieceres sociālo pakalpojumu pieejamībai visā novadā ir saredzētas un saklausītas: "Vienīgais, kas man rada bažas par šo pakalpojumu nodrošināšanu visā teritorijā, ir tas, ka pie budžeta sadaļas "Transportlīdzekļi, tai skaitā Sociālajam dienestam", ir ļoti liels samazinājums. Jau iepriekš akcentēta nepieciešamība pēc busiņa Sociālajam dienestam. Bet pie tā atgriezās vēl un vēlreiz, runājot, ka pie tā atgriezīsimies līdz ar budžeta grozījumiem vasaras sesijā. Jautājums Šteina kungam un Mežales kundzei (Cēsu novada domes deputāti-red.), kuru pārraudzībā ir sociālā joma: "Kā jūs saredzat, vai šo pakalpojumu bez jauna transporta piesaistes mēs spēsim visā teritorijā īstenot?"

Novada domes priekšsēdētāja vietnieks Ainārs Šteins skaidroja: "Par autotransportu, tai skaitā Sociālajā dienestā, jautājumi ir atrisināti, tiek veikts iepirkums, un domāju, ka vistuvākajā laikā tas arī tiks iegādāts, arī speciali-

zētais busiņš, mikroautobuss. Budžeta paketē un iepirkumā tas ir iekļauts."

Savukārt domes priekšsēdētājs Jānis Rozenbergs norādīja, ka sarunā ar Sociālā dienesta vadītāju sapratis - vairāk galvassāpes rada tas, ka pilnā mērā vēl nav bijis iespējams nokomplektēt dienesta speciālistu komandu: "Tomēr, neskatoties uz to, pakalpojumi tiek un tiks sniegti un nodrošināti. Ir sarežģījumi, bet kā jebkurā procesā tas ir neizbēgami."

Deputāts Jānis Kārklīns uzsvēra, ka Amatas novadā bija izveidota ļoti laba pieeja aprūpei mājās: "Ļoti uzmanīgi jāvērtē, ja nākotnē plānots pirkt ārpakalpojumu, kas varētu būt lētāk. Lai nebūtu tā, ka pakalpojums tiek nodrošināts mazākā mērā. Uz tiem, kam vajag aprūpi mājās, nevajadzētu taupīt, jo cilvēki, kuri vairs nevar iet, skriet, darīt, ir jāatbalsta. Ceru, ka to vēl izskatīsim un iedziļināsimies vairāk."

J.Rozenbergs skaidroja, ka visi nepieciešamie pakalpojumi tiks nodrošināti: "Vienmēr ir jautājums par formu, bet, cik es zinu no Sociālā dienesta sniegtās informācijas, tad diskusija par to vēl ir priekšā." □

FAKTI

Fakti par cilvēkiem ar īpašām vajadzībām

Labklājības ministrijas dati liecina, ka Latvijā ar invaliditāti sadzīvo katrs desmitais jeb vairāk nekā 203 tūkstoši cilvēki, tostarp vismaz 36 tūkstošiem ir ierobežotas pārvietošanās spējas.

Pēc Veselības un darbaspēju ekspertīzes ārstu Valsts komisijas (VDEĀVK) datiem Cēsu novadā 2019. gadā bija 4600 cilvēki ar invaliditāti un 2020. gadā - 4729. Tomēr ne visiem nepieciešami sociālā dienesta pakalpojumi.

Īstenojot deinstitutionalizācijas (DI) plānu, Vidzemes plānošanas reģions apkopojis arī informāciju par cilvēkiem ar īpašām vajadzībām katrā no līdzšinējiem novadiem. Tie ir VDEĀVK dati uz 2020. gada sākumu.

Novados 2020. gadā:
Amatas - 67 pilngadīgi cilvēki ar garīga rakstura traucējumiem (I un II grupa), 31 bērns ar funkcionāliem traucējumiem.

Cēsu - 253 pilngadīgi cilvēki ar garīga rakstura traucējumiem (GRT) un 75 bērni ar funkcionāliem traucējumiem.

Jaunpiebalgas - 30 pilngadīgi cil-

vēki ar GRT un septiņi bērni ar funkcionāliem traucējumiem.

Līgatnes - 31 pilngadīgs cilvēks ar GRT, 13 bērni ar funkcionāliem traucējumiem.

Pārgaujas - 55 cilvēki ar GRT, 17 bērni ar funkcionāliem traucējumiem.

Priekuļi - 147 iedzīvotāji ar GRT un 38 bērni ar funkcionāliem traucējumiem.

Raunas - 60 iedzīvotāji ar GRT un 16 bērni ar funkcionāliem traucējumiem.

Vecpiebalgas - 115 cilvēki ar GRT, novadā ir 19 bērni ar funkcionāliem traucējumiem.

Lappusi sagatavoja
IVETA ROZENTĀLE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA "Cēsu Druva".